

¿A COSTA DO MAR? ou DE COSTAS AO MAR.

Luis Mª Pérez González

Mestre e membro do Instituto de Ciencias da Educación

A poboación da Galiza litoral, vive primordialmente de cara ao mar: traballa no mar, come o que saca do mar, disfruta no mar..., vive e disfruta a costa do mar. Pois ben, observando os comportamentos das xentes do litoral, máis ben se diría que viven de costas ao mar.

Vou tratar de relatar os comportamentos observados nalgúns dos campos relacionados directamente co mar, sin pretender con elo facer un estudio exhaustivo da orixe da contaminación mariña.

1. NA PESCA.

Non fai falla dicir o que representa para os mariñeiros, pescadores e mariscadores, o mar. Del sacan o seu sustento, logo é de supoñer que se cuidarán e preocuparán de que o mar, medio de vida de peixes e mariscos, estea nas mellores condicións para favorecer o desenvolvemento das especies en calidade e cantidade.

FIGURA 1: Restos de aparellos, cabos e plásticos traídos polo mar

Pois ben, entre os mariñeiros parece estar extendida a idea de que o mar é tan grande que soporta todo o que lle boten. Dende logo que a capacidade de rexeneración das rías é enorme, pois doutro xeito non se entende como non están mortas xa, con todo o que nelas se verte de cidades, vilas, industrias e demais, pero grande parte do que os mariñeiros tiran ao mar, este non o dixire ben e acaba por deitalo na costa.

¿Que tiran ao mar os mariñeiros? Tiran aparellos rotos, restos de cabos (nos barcos non hai cordas, xa nin a do reloxo), caixas rotas, ..., en fin, de todo o que nun barco se pode estragar, e agora tamén as latas de bebidas, bolsas da comida, ..., nun barco todo se tira ao mar. Se non fora así, nun lugar onde se pasan tantas horas, onde se traballa, onde se come, etc., tería que haber algunha bolsa ou caldeiro para o lixo, e eu nunca o vin. Tampouco se ven nos peiraos onde atracan, contenedores para a recollida. Así pois, o panorama é bastante lamentable. Enriba dos peiraos acumúlanse aparellos inservibles, restos de cabos e demais desperdicios. Os recunchos entre as pedras dos diques son niños de lixo.

Posiblemente faise porque sempre se fixo así, aunque claro, hoxe os cabos non son de cáñamo nin as redes de algodón. Hoxe todo son fibras sintéticas, nylon, dacron, poliéster, etc., que permanecen inalterables a través dos tempos ante os nosos ollos.

Hai ademáis, outros contaminantes que non vemos tan claramente, aunque témo-me son bastante máis prexudiciais. ¿A onde van parar os aceites usados dos motores dos barcos? Cando un paisano cambia pola súa conta o aceite do seu coche, vemos que vai parar a unha gabia ou a un sumidoiro. Pola mesma regra, e vendo os hábitos a bordo dos barcos, imaxino o destino dos aceites. Sei que hai un servizo de recollida de aceites usados que logo queiman en ladrilleiras de Vilalonga e Laracha, mais nos portos non mirei nin medios de recollida de aceites, nin información ao respecto.

Así pois, non se pode botar toda a culpa aos mariñeiros. Estes pagan unhas tarifas anuais, que se supoñen para o mantemento e coidado das instalacións portuarias, e salvo nos grandes portos, son practicamente inexistentes os servizos portuarios. Tampouco se observa que haxa un plan de formación ou de reeducación, polo menos no que respecta aos hábitos e costumes medioambientais.

2. NAS BATEAS.

Outra actividade amplamente implantada nas rías galegas é o cultivo de mexillón en bateas. Sabido é a degradación que provoca este cultivo nos fondos das rías, aos que cubre con grosa capa de lama e cunchas que acaba coa vida dos moluscos bivalvos, alterando polo tanto o equilibrio do ecosistema. Non é só produto da natural caída de deposicións e mexillóns mortos. Hai que engadir a isto a cantidade de desperdicio producido nas labores periódicas realizadas a bordo de bateas e barcos. En enquisa realizada entre traballadores do sector fai uns anos, chegabamos á conclusión de que, de cada corda obtíñanse 200 kg de mexillón e de 30 a 50 kg de desperdicio que se tiraba ao fondo do mar.

Non sabemos o tempo que tardaremos en notar nas rías os efectos destas actividades. Que se produzan cambios nos fondos mariños alterando o ecosistema parece non preocupar a nadie, porque o problema non se ve. Pero me pregunto: ¿sairá algún día o lixo de debaixo da alfombra? ¿podería ter incidencia na perda de calidade das nosas praias tan promocionadas polas areas finas e brancas?

3. NAS ACTIVIDADES DE LECER.

En torno ao mar realízanse actividades de lecer por terra e por mar.

Por terra, a máis extendida é a denominada "ir á praia", maioritaria entre a poboación na época estival. O resultado desta actividade é que sempre atopamos restos que evidencian a pouca preocupación por coidar o que usamos, sen ter en conta que se voltamos outro día, seremos os principais afectados pola suciedade do entorno da praia e entón aproveitaremos para esbardallar pola falla de limpeza e polo abandonado que teñen o lugar as autoridades competentes.

FIGURA 2: *Acumulación de plásticos traídos polo mar, entre as dunas.*

Así e todo hai que dicir que cada vez obsérvase máis coidado por parte de moita xente, consciente do dano que causamos cando somos moitos, por pouco que emporquemos cada un. Xa se ven familias que se preocupan de que non queden pegadas da súa estancia no lugar, recollendo tódolos seus desperdicios e algúns outros que houbera de antes. Vemos xovenes que gardan as súas colillas en botiños de lata no canto de enterralas na area, algo tan inútil como deixalas onde caían.

Sen embargo, esta maior concienciación da xente non produce resultados visibles, xa que logo dun día de vento aparece toda a praia cuberta de gran cantidade de lixo, sobor de todo plásticos, que é traído polo mar. ¿Cal é a orixe de tales cantidades de lixo? Na costa norte da Ría de Vigo, tras constatar este feito en tres anos consecutivos, nas inspeccións do Coastwatch, analizando os lugares de maior concentración e os ventos que o trouxeron, atopamos co vertedoiro de Cabo Silleiro como causante de tan penosa situación. A pesares de que o concello de Baiona dixera que tal vertedoiro o tiñan controlado, non hai máis que darse unha volta por alí para constatar todo o contrario: a súa situación, ausencia de valado perimetral, ningún control de vertidos, arde continuamente, etc, etc, etc.

Temos polo tanto, un dos maiores focos contaminantes do mar, produto da mala xestión por parte dunha administración local, consentida por outras de maior rango pero igual sensibilidade ambiental.

FIGURA 3: *Vertedoiro de Cabo Silleiro*

En canto ás actividades por mar, vemos como ano a ano aumenta o número de embarcacións que navega polas nosas rías. E agradable ver como en calquera época do ano, en canto a meteoroloxía o permite, saen ao mar veleiros grandes e pequenos que con navegación pausada fan poucas millas en moitas horas, pero que fan que se estea a recuperar a vella tradición mariñeira deste país.

Estas embarcacións e outras de xentes menos mariñeiras, as lanchas rápidas cada día máis abundantes, que son simples prolongacións do coche para chegar en pouco tempo á praia fuxindo dos atascos e calores da estrada, concéntranse nos días de verán nas praias máis concurridas, chegan ata poucos metros da beira, fondean e pasan alí o día. Os tripulantes e pasaxeiros pasan o día a bordo ou baixan a terra no chinchorro.

Esta actividade, habitual e masiva en certas praias das Rías Baixas, (Illas Cies, Morrazo, etc.) realízase sen ningunha regulación e ten a súa incidencia no medio:

- Os motores de lanchas e veleiros soltan os gases do escape xunto coa auga de refrixeración, directamente ao mar, aportando combustible mal queimado, aceites ou carbonilla dos conductos.

- A obra viva dos barcos (parte do casco somerxida), vai recuberta de patente, especie de pintura que contén venenos que evitan a adherencia de algas e pequenos crustáceos ao casco. As modernas patentes son máis efectivas que as de antes pois van desprendendo as partículas inactivas e deixando sempre en contacto coa auga unha capa nova e máis efectiva do produto. A normativa europea para patentes de uso en pequenas embarcacións é máis estricta en canto á composición e poder dos venenos, por estar estas en contacto máis directo coa costa, cos fondos e coas zonas de baño. Por ese motivo as patentes prohibidas para embarcacións menores non se comercializan en botes pequenos, o que non é garantía de que non se usen nestes barcos.

- Tódolos barcos de tamaño mediano e grande teñen fregadeiro e retrete de evacuación directa ao mar (salvo algúns que o teñen de tipo químico). Tendo certa sensibilidade, non se deberan usar en portos e praias pero,...., se a bordo hai unha familia que pasa todo o día no mar, non hai ningunha garantía de que non se usen.

· Outro dos efectos, deses que non vemos, é o producido polas áncoras nos fondos, removendo areas, lamas ou pedras, coa conseguinte alteración do equilibrio necesario para a vida de animais e plantas dos fondos mariños. Non estaría de máis para evitar este problema, estudar a posibilidade de algunha instalación temporalmente estable, para o amarre colectivo dos barcos.

Por estas circunstancias, penso que se debería regular o acceso dos barcos ás zonas de baño, fixando zonas de fondeo a certa distancia da beira, e zonas exclusivas para o baño. Co crecente número de barcos, será necesario tomar medidas para salvagardar a calidade das augas de baño.

No que respecta a outro tipo de desperdicios teñen menos incidencia, pois é habitual dispoñer a bordo de bolsa para o lixo que logo se deita nos contenedores que si vemos nos portos deportivos. Sempre hai excepcións e ás veces obsérvanse, lamentablemente.

Nos portos deportivos obsérvase pouca preocupación por parte do persoal que traballa nel, sobor de todo entorno a dúas zonas do porto:

· Surtidores de combustible, onde son habituais pequenos vertidos de restos de manguera.

· Área de varada e carenado de fondos, onde se limpan os cascos con chorro de auga a presión eliminando a capa vella de patente para aplicar unha nova. Hai gran consumo de auga doce cando esto podería facerse con auga de mar, tódolos restos de patentes e pinturas van directamente ao mar, e nalgún porto, esto faise a menos de 50 metros dunha praia/zona de baño.

4. EN CONCLUSIÓN:

No mar nunca houbo precaución ningunha na habitual relación home/mar, pero debemos ter en conta que nos últimos anos o número de usuarios e de embarcacións aumentou considerablemente e os materiais e produtos son máis sintéticos, polo tanto menos degradables.

Haberá que regular usos e costumes, adaptalos aos novos tempos e circunstancias, para non perder o mar que tanta falla nos fai. ■

